

Oponentský posudek bakalářské práce **Barbora Votavová**

„Uč se, ať se máš líp“ – strategie vzdělanostní mobility

Cíl, zvolená metodologie a obsah práce

Téma předkládané práce spadá do sociologický významné oblasti vzdělanostní reprodukce a mobility. Ve své práci autorka se věnuje výzkumu strategií, používaných vysokoškolskými studenty a studentkami z rodin s malým objemem kulturního kapitálu (operacionalizovaným jako nízké vzdělání obou rodičů – zde konkrétně max. střední vzdělání bez maturity), aby dosáhli mezigenerační vzestupné mobility (v jejich případě vysokoškolského vzdělání). Nalezená zjištění, faktory, ovlivňující jednotlivá rozhodnutí ve vzdělanostní dráze a úspěšnost v tranzicích mezi stupni vzdělávacího systému, pak autorka porovnává se zkušenostmi kontrolní skupiny vysokoškoláků z rodin s velkým objemem kulturního kapitálu (oba rodiče jsou vysokoškolsky vzdělání).

Práce je rozdělena do pěti částí:

V první části *Stav poznání a cíl práce* autorka představuje stav poznání problému a shrnuje základní zjištění již provedených výzkumů na téma práce. Upozorňuje zde mimo jiné na fakt, že většina výzkumů, provedených po roce 1989 se zaměřuje především na reprodukci vzdělávacích nerovností a faktorů, tuto vzdělanostní reprodukci ovlivňujících. Na tomto základě pak formuluje cíl své práce jako zkoumání konkrétních strategií a procesů, vedoucích k vymanění se ze vzdělanostní reprodukce. Další část tvoří *popis metodologie*. Vzhledem k tématu hledání vhodných strategií (mezigenerační vzdělávací mobility) autorka zvolila pro získání dat adekvátní kvalitativní výzkumnou metodu řízených polostrukturovaných a polostandardizovaných rozhovorů. Při jejich zpracování pak vycházela se zásad zakotvené teorie. Zkoumaná skupina respondentů z rodin s nízkým objemem kulturního kapitálu měla 9 členů, stejně jako kontrolní skupina s vysokoškolsky vzdělanými rodiči, celkem tedy bylo provedeno 18 rozhovorů: 11 studentek/7 studentů, 12 společensko-vědních/6 přírodovědeckých oborů. V dalších dvou částech autorka podává *přehled významných teorií vzdělanostní a reprodukce*, a popisuje *proměny vysokého školství* po roce 1989. Věnuje se především vývoji vzdělanostních nerovností a reprodukce a změnám (nárůstu) vzdělanostních aspirací.

Stěžejní (pátou) část práce tvoří *Analýzy rozhovorů a výzkumná zjištění*. Témata, zjištěná v průběhů rozhovorů autorka rozdělila do tří okruhů: Ta, které jsou oběma skupinami (výzkumnou a kontrolní) *vnímaný téměř stejně* (nezávisle na vzdělání rodičů). Sem patří především faktory úspěchu studia VŠ – vlastní snaha, přístup rodičů (vyšší vzdělání je užitečné)

a výhody či nevýhody terciálního vzdělávání v souvislosti s uplatněním na pracovním trhu a mírou svobody skloubení práce a studia. Mezi témata, která jsou také *společná*, ale každá skupina je „řeší jinak“ patří především finance, vzdělanostní aspirace, příklad rodičů (a dalších osob, např. učitelů při první tranzici) či rozvíjení vzdělanosti (talentu). Zde rozdíly vycházejí především z postavení rodičů, např. pro děti z výzkumné skupiny byl příklad rodičů spíše příkladem cesty, kterou by na rozdíl od kontrolní skupiny nechtěli následovat.

Nejvíce se respondenti a kontrolní skupina liší v oblasti rozhodování o studiu (role aspirace rodičů, vliv pedagogů a zvolená střední školy), ve vnímání rozdílů mezi komunikací v rodině a ve škole, a v subjektivním názoru na vzdělanostní reprodukci.

V závěru práce pak autorka svá zjištění rozděluje na ty, které potvrzují z kvalitativního hlediska již dříve empiricky zjištěné, na ty, které přinášejí nové závěry a na ty, na jejichž základě lze navrhnout další výzkum. Autorka zde zcela správně navrhuje zkoumat skupinu potomků rodičů s nízkým vzděláním, kteří se rozhodli studovat ale na VŠ nenastoupili či ji nedokázali absolvovat.

Hodnocení

Práce je velmi přehledně a kultivovaně zpracována a závěrečné shrnutí výsledků práce je dobře podložené. Lze také ocenit, že podrobný a fundovaný přehled významných teorií vzdělanostní reprodukce podává autorka až v příloze a neruší tak hlavní „myšlenkový tok“ práce. Malým nedostatkem je absence jakési „vzorové osnovy“, podle které byly rozhovory vedeny.

Závěr

Bakalářská práce Barbory Votavové splňuje požadavky, kladené na bakalářské práce. Doporučuji ji k obhajobě s navrhovaným hodnocením **výborně**.

Oponent Michal Kotík

V Praze dne 6. června. 2010